

Raport CE: Amendamentele la codurile penale provoaca incertitudine asupra eficientei cadrului legal anticoruptie în România

Amendamentele în așteptare la Codul Penal și Codul de Procedura Penală din România provoaca incertitudine asupra eficientei cadrului legal anticoruptie, ceea ce face importanta gasirea unor solutii legale care sa raspunda unor decizii cheie ale Curtii Constitutionale, se mentioneaza în primul raport al Comisiei Europene privind situatia statului de drept în Uniunea Europeana, prezentat miercuri la Bruxelles.

Raportul, prezentat de vicepresedinta CE pentru valori si transparenta Vera Jourova si comisarul european pentru justitie Didier Reynders, evalueaza patru teme principale, extrem de importante pentru respectarea statului de drept - sistemele nationale de justitie, cadrele anticoruptie, pluralismul si libertatea mass-media si alte aspecte institutionale legate de sistemele de control si echilibru.

Primul raport anual al CE privind situatia statului de drept în România noteaza ca tara noastra dispune de un cadru functional legislativ si institutional anti-coruptie, iar implementarea actualei Strategii nationale anticoruptie, care acopera perioada 2016-2020, este înca în desfasurare.

Textul explica ce competente au institutiile anticoruptie din România, precum Directia Nationala Anticoruptie (DNA), Agentia Nationala de Integritate (ANI) si Agentia Nationala de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (ANABI).

România a obtinut în Indexul privind coruptia al Transparency International locul 44 din 100, fiind pe locul al 19-lea în UE si pe 70 la nivel global. Textul aminteste ca 83% dintre români considera coruptia larg raspândita în tara, fata de 71% la nivelul UE, iar 64% dintre ei cred ca viata de zi cu zi le este afectata de coruptie, fata de 26% media UE. Perceptia asupra coruptiei este chiar mai grava la nivelul companiilor, 97% dintre acestea considerând coruptia larg raspândita si 88% ca aceasta este o problema care le afecteaza afacerile.

În acelasi timp, 58% dintre respondenti considera ca în România exista suficiente puneri sub acuzare pentru a descuraja oamenii sa recurga la practici corupte, fata de 36% media UE, în timp ce 37% dintre companii cred ca oamenii si firmele prinse cu mituirea unui oficial de rang înalt sunt pedepsite corespunzator, fata de 31% media UE.

Documentul noteaza ca România are un cadru strategic national anticoruptie bazat pe o participare larga a unor actori institutionali nationali si locali. Strategia nationala anticoruptie care acopera perioada 2016-2020 asigura cadrul pentru implicarea voluntara a unei mari parti din administratia publica, companiilor de stat, organismelor de aplicare a legii, parchetelor, tribunalelor si societatii civile. Instrumentele preventive sunt bazate pe planuri de prevenire a coruptiei dezvoltate de fiecare institutie participante prin intermediul unor autoevaluari si evaluari ale riscurilor, precum si prin metodologii dezvoltate în comun.

Raportul noteaza ca strategia se bazeaza puternic pe angajamentul politic si ca implementarea sa a fost mai degraba palida în perioada 2017-2019, în pofida termenelor limita stabilite de guvern în august 2016.

În 2019 în schimb, angajamentul actualului guvern de a aborda coruptia s-a tradus într-un nou impuls pentru implementarea strategiei nationale anticoruptie, noteaza raportul. Nivelul de implementare a strategiei a crescut si actiunile preventive sunt continuate atât la nivel local, cât si la nivel national. În prezent, mentioneaza documentul, Ministerul Justitiei evalueaza strategia pentru a o întocmi pe urmatoarea.

Eficienta investigarii si a sanctionarii cazurilor de coruptie a fost afectata de presiunea exercitata asupra cadrului

legal si institutional. În perioada 2013-2017, bilantul institutiilor implicate în investigarea, urmarirea penala si emiterea de verdicte în cazurile de coruptie de nivel mediu si înalt a fost solid si mentinut la un nivel ridicat. În 2018 si 2019, desi institutiile abilitate au continuat sa investigheze si sa sanctioneze infractiunile de coruptie la nivel înalt, raportul din cadrul Mecanismului de Cooperare si Verificare noteaza un tipar de presiune asupra institutiilor cheie anticoruptie si exprima preocupari tot mai mari ca o continuare a acestei presiuni va avea un impact negativ.

Atât DNA, cât si Parchetul General au raportat pasi înapoi în rezultatele în lupta împotriva coruptiei pentru anul 2019. Conducerile interimare pentru o perioada prelungita le-au afectat capacitatea de a raspunde presiunii constante si provocarilor repetate. De asemenea, capacitatea lor institutionala a fost afectata de prevederile nocive din legile amendate ale justitiei privind resursele umane. Crearea Sectiei pentru Investigarea Infractiunilor din Justitie (SIJ) a avut si ea un impact asupra rezultatelor luptei împotriva coruptiei la nivel înalt.

În plus, un numar de decizii ale Curtii Constitutionale au avut un impact special asupra cazurilor de mare coruptie, precum cele legate de formarea completelor de trei si cinci judecatori în cadrul Înaltei Curti de Casatie si Justitie, de metodele de supraveghere sau de abuzul în serviciu. Potrivit DNA, implicatiile combinate ale acestor trei decizii sunt în mod special severe, ducând la renuntarea la investigatii, anulara unor procese pe rol, anulara unor verdicte finale si redeschiderea unor procese, cu riscul de a scapa de responsabilitatea penala pentru infractiuni de coruptie.

În primele luni din 2020, situatia pare sa se fi ameliorat odata cu reducerea presiunii politice si a numirii unor echipe stabile de management. Cu toate acestea, incertitudinea în privinta unor investigatii si procese pe rol în cazuri de mare coruptie ramâne. În perioada 2015-2019, România a avut cel mai mare numar de investigatii OLAF, nu mai putin de 40, încheiate cu o recomandare financiara.

Incertitudinea persistenta asupra amendamentelor la Codul Penal si Codul de Procedura Penala pune în pericol lupta împotriva coruptiei, noteaza raportul. În aprilie 2019, o serie de amendamente la Codul Penal, Codul de Procedura Penala si legea speciala privind coruptia au fost adoptate în procedura de urgenta de Parlament, dar au fost primite cu critici ample si în cele din urma au fost declarate neconstitutionale în iulie 2019.

Sarcina de a aduce Codul Penal si Codul de Procedura Penala în linie cu deciziile Curtii Constitutionale este una în asteptare. Incertitudinea legala si riscul care planeaza asupra sustenabilitatii luptei împotriva coruptiei prin urmare ramân prezente, noteaza documentul.

Acesta precizeaza ca ramân si alte obstacole în calea unei urmariri judiciare eficiente. Una dintre chestiunile specifice priveste posibilitatea de a trage la raspundere parlamentul pentru deciziile sale asupra unor cereri legate de masuri preventive precum perchezitii, arestari sau începerea urmaririi penale a unui parlamentar care este sau a fost ministru. Raspunzând unor recomandari ale MCV si GRECO, Camera Deputatilor si-a amendat regulamentul de procedura făcând referire la criteriile stabilite de Comisia de la Venetia. Noua procedura înca nu a fost aplicata însa, iar Senatul nu are o procedura similara.

Între timp, doua cereri ale parchetului de a începe urmarirea penala a doi fosti ministri si membri ai parlamentului au fost respinse în 2019.

Agentia Nationala de Integritate (ANI) continua sa aiba rezultate, totusi eficienta ei este în scadere, din cauza slabirii cadrului legislativ si a resurselor în scadere. Mai multe schimbari legislative au intrat în vigoare în 2019 si au slabit regimul incompatibilitatilor si al conflictelor de interese, iar ca rezultat ANI a închis un numar important de investigatii în derulare, iar alte dosare au fost anulate în timp ce erau pe rol.

ANI a raportat, de asemenea, provocari în aplicarea sanctiunilor care urmeaza unor decizii definitive ale instantelor

în cazul unor alesi locali, ceea ce are consecințe asupra aplicării regulilor de integritate în alegeri.

Agentia a propus sa colaboreze cu Ministerul Justitiei si alti actori pentru a revizui legile privind integritatea si a întocmi un cadru legal coerent si consolidat, noteaza documentul. Însa, desi volumul de activitate al ANI creste semnificativ în perioada alegerilor, bugetul sau a fost redus semnificativ.

Coduri de etica si de conduita au fost introduse pentru membrii parlamentului si guvernului în ultimii ani, pe lângă cele existente pentru functionarii publici. Totusi, noteaza raportul, eficienta mecanismului de aplicare a codului de conduita pentru parlamentari trebuie sa fie dovedita, întrucât exista doar câteva cazuri de membri ai parlamentului care au fost sanctionati.

Agentia Nationala de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (ANABI) este pe deplin operationala si a progresat în dezvoltarea unui sistem national integrat pentru a monitoriza masurile luate de autoritati în fiecare pas al procesului de recuperare a bunurilor, mentioneaza raportul în ceea ce priveste aceasta institutie.